

УДК 37.02

DOI: https://doi.org/10.33216/2220-6310-2021-101-2_2-175-191

ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

І. В. Сергієнко

ORCID 0000-0002-3173-8214

У статті обґрунтована суть проблеми підготовки вчителя, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, постійно дбає про своє особистісне і професійне зростання, уміє досягти нових педагогічних цілей. Сучасному вчителю необхідні гнучкість і нестандартність мислення, вміння адаптуватися до швидких змін умов життя, які висувають нові вимоги до професійної компетентності вчителя. В той же час сучасним студентам – представникам нової генерації вчителів – прийдеться на практиці розв'язувати більш складні задачі, ніж їх попередникам, вони повинні бути готовими зіткнутися з проблемами постійного ускладнення змісту освіти, з потребами гарантування високого рівня освітніх стандартів, самостійної постановки і розв'язання творчих і дослідницьких завдань; безперервного оволодіння прогресивними технологіями навчання і виховання, новими досягненнями вітчизняного і зарубіжного досвіду. Їх діяльність має відбуватися в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає раціональне використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі. Вчені підкреслюють, що в умовах переростання постіндустріального суспільства в інформаційне перед системою освіти постають нові завдання, пов'язані з виробленням педагогічної стратегії в умовах масової комп'ютеризації та інформатизації всіх аспектів життя.

Новий етап розвитку інформаційного суспільства вимагає від освітньої сфери підготовки інформаційно грамотного спеціаліста, готового до повноцінної взаємодії з сучасною медіасистемою.

З XXI століття інформатизація суспільства набуває все більшого поширення. Медіа відіграє важливу роль у нашому житті і змінює спосіб спілкування, спосіб обміну інформацією та даними, залучає більшість професій, особливо викладачів та студентів. Але сьогодні, внаслідок пандемії у світі, функція медіа трансформувалась і зростає, оскільки вона виступає головним посередником в обміні інформацією в освітньому процесі. Саме тому існує нагальна

потреба у цілеспрямованій підготовці майбутніх учителів до вмілого використання засобів масової інформації.

Ключові слова: *медіакомпетентність, медіаграмотність, медіаосвіта, медіакультура, майбутні вчителі.*

Постановка проблеми. Медіаосвіта покликана виконувати унікальну функцію підготовки дитини до життя в інформаційному просторі. У сучасному світі медіаосвіта розглядається як процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі засобів масової комунікації (медіа) з метою формування культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, умінь повноцінного сприйняття, інтерпретації, аналізу й оцінювання медіатекстів, навчання різних форм самовираження за допомогою медіатехніки (відео, аудіо, комп'ютер). Сформовані в результаті цього процесу вміння розвиваються в медіаграмотність. Одним з основних напрямків є використання медіаосвіти як складової загальної освіти школярів, що навчаються в звичайних школах, яке може бути інтегрованим з традиційними дисциплінами, наприклад, з іноземними мовами.

У розглядуваному ракурсі поняття «учитель інноваційної діяльності» розуміється як особистість, яка у змісті інноваційної педагогічної діяльності розробляє дидактичний супровід, який стосується як дидактично обробленого контенту з виучуваної галузі, так і найсучасніших здобутків у досліджуваній галузі, практично орієнтовані й доцільні у вивченні в загальноосвітньому навчальному закладі. Розгляд зміни функціональності вчителя-новатора передбачає рефлексію презентованих здобутків, а також своєї педагогічної діяльності, ідеться насамперед про самоаналіз вияву емпатійних, співробітницьких умінь й реалізації фасилітаторської ролі. Визначено навчальний контент моделі навчання «1 учень – 1 комп'ютер» з урахуванням інтегративних тенденцій в освітній галузі (ідеться про електронний ресурс із мультимедійним й інтерактивним супроводом). Мультимедіа представляє новий виклик перед тренерами та викладачами: як вивести з нього максимальну користь? На яких навичках та моделях поведінки слід зробити акцент, щоб учень міг розвиватися в мультимедійному суспільстві? Як і у випадку із традиційними медіа (газетами, телебаченням, радіо, кіно, пластинками), викладачів, що використовують медіа, досі мало.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми впливу масмедіа на особистість і суспільство у сфері освіти представлені: працями Д. Бакінгема (D. Buckingham), Ж. Гоне (J. Gonnet), І. М. Дзялошинського, Дж. Лалла (J. Lull), Л. Селлерса (L. Sellers). Психологічний аспект впливу медіа на особистість перебував у центрі

наукових інтересів Л. А. Найдюнової, Ю. М. Усова та ін. Використання матеріалів засобів масової інформації досліджували Є. М. Міллер, Г. В. Онкович, Н. В. Саєнко, О. А. Сербенська, В. В. Усата, О. В. Федоров, І. М. Чемерис та ін. Застосування у педагогіці комп'ютерних програмних засобів розглядали у своїх дослідженнях В. Безпалько, Л. Морська, Н. Ротмістров, Г. Шетцер (Heidi Shetzer) та інші. Так, наприклад, Н. Ротмістров вважає, що комп'ютерні програмні засоби дозволяють підійти до перетворення комп'ютера у могутній засіб освіти, у якому змодельовані всі аспекти процесу навчання – від методичного до презентаційного (Практична медіаосвіта: авторські уроки, 2013).

Психолого-педагогічна думка розглядає питання конструювання навчального процесу в напрямі продуктивного дослідження педагогічної діяльності вчителя (В. Загвязинський, П. Кан-Калик, В. Краєвський, В. Сластьонін) (Практична медіаосвіта: авторські уроки, 2013; Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник, 2013).

Феномен інноваційної діяльності уможлиблює перегляд освітнього процесу як із позиції оновлення традиційної, тобто усталеної відповідно до стандартів, державної освітньої системи, так і переорієнтування педагогічної діяльності вчителя відповідно до зміни функцій сучасного вчителя – спрямовувати учнів до самостійного пізнання, залучати до роботи над власними проектами. Учитель, використовуючи новітні технології інформаційного характеру, інтенсифікує подання навчального матеріалу шляхом ущільнення інформації предметного змісту. У такий спосіб можемо говорити про актуалізацію ролі фасилітатора-вчителя поряд із функцією відтворення предметних знань, які відтворюють сучасні досягнення гуманітарних / природничих наук. Педагогічний контекст інформаційних інновацій полягає насамперед в посиленні самостійної роботи учнів, а також досягнення динамічності й системності в поданні навчального матеріалу.

В. Іванов, О. Волошенюк, Л. Кульчинська і О. Федоров вивчали теоретичні основи медіаосвіти. Автори представили основні погляди на терміни «медіаосвіта» та «медіаграмотність», провели загальний аналіз основних моделей медіаосвіти та медіа грамотності та їх реалізації у світі (Там само). Теорію та практику освіти в контексті безпечного використання інноваційних технологій аналізували Л. Астахов, Т. Волкова, П. Ломаско, О. Спирин та інші.

Основні вимоги до майбутніх вчителів та інших педагогічних кадрів декларуються в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Програмі розвитку освіти в Україні у XXI столітті, у яких наголошується на необхідності підвищення вимог до професійних та особистісних якостей

вчителя, створення відповідного освітнього середовища, яке забезпечить та буде спонукати до саморозвитку майбутніх вчителів.

На формування такого освітнього простору великий вплив має сучасний медіапростір, володіння необхідними знаннями та навичками роботи в якому сприяє розширенню можливостей для реалізації сучасного вчителя. Для здійснення професійної діяльності в сучасному освітньому медіапросторі вчитель повинен володіти навичками роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями, опанувати методики викладання навчального матеріалу з використанням медіа, вміти забезпечувати розвиток в учнів критичного та аналітичного мислення, застосовувати медіатехнології в навчально-виховному процесі. Тому питання підготовки майбутнього вчителя до медіа освітньої діяльності не втрачають актуальності на сучасному етапі розвитку суспільства та освіти. Низка найавторитетніших міжнародних та європейських освітніх організацій, таких як ЮНЕСКО та Рада Європи, називають медіаосвіту освітою XXI століття та наголошують на необхідності запровадити медіаосвіту до навчально-виховного процесу, зокрема професійної підготовки майбутніх вчителів, оскільки сучасні медіа відіграють вагомую роль у житті сучасного суспільства та володіють потужним освітньовиховним потенціалом (Там само).

У вітчизняній педагогіці термін «медіаосвіта» є відносно новим. Більш глибокий науковий аналіз цього поняття здійснили російські дослідники. Зокрема, Т. Стефановська під медіаосвітою розуміє процес навчання, розвитку, формування особистості на матеріалі і через засоби масової комунікації. Відповідно і головні її завдання авторка вбачає у підготовці молодого покоління до життя в інформаційному середовищі, навчанні дітей сприймати, розпізнавати інформацію, усвідомлювати її вплив (Медіаосвіта (медіаграмотність). Навчальна програма..., 2011). Але навчити дітей зможе лише педагог з високим рівнем медіаграмотності.

Більш глибокий науковий аналіз цього поняття здійснили російські дослідники. Зокрема, Т. Стефановська під медіаосвітою розуміє процес навчання, розвитку, формування особистості на матеріалі і через засоби масової комунікації. Відповідно і головні її завдання авторка вбачає у підготовці молодого покоління до життя в інформаційному середовищі, навчанні дітей сприймати, розпізнавати інформацію, усвідомлювати її вплив (Там само). Але навчити дітей зможе лише педагог з високим рівнем медіаграмотності. Результатом процесу медіаосвіти є медіаграмотність. Медіаграмотність – це здатність використовувати, аналізувати й оцінювати медійну продукцію (Енциклопедія освіти, 2008).

Метою даної роботи є знайомство майбутнього вчителя іноземної мови з медіаосвітніми технологіями різного типу та демонстрація їх використання у вдосконаленні своєї майбутньої професії; обґрунтувати можливі шляхи використання медіазасобів на уроках іноземної мови в сучасній школі, спрямовані на розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності учнів, а також розвиток умінь знаходити, готувати, передавати й отримувати необхідну інформацію з використанням різного технічного інструментарію (комп'ютер, мультимедіа, Інтернет, аудіо та відео) на уроках іноземної мови.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Хоча ця проблема посідає вагоме місце у педагогічних дослідженнях, багато її аспектів ще не отримали належного рішення, зокрема не розглянуте питання розробки ефективних умов професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови засобами медіаосвіти, не визначено медіаосвітні технології, які були б необхідними та достатніми для успішного професійного становлення майбутнього вчителя, не визначена специфіка професійної підготовки саме вчителя іноземної мови у новому медіаосвітньому просторі та ін. Треба зазначити, що велика частина педагогів використовує медіа як засіб наочності, перевірки знань, методичного обладнання, не маючи достатніх уявлень про існування інших функцій і можливостей у соціальних, моральних, психологічних, художніх, інтелектуальних аспектах (формування уваги, пам'яті, естетичного смаку, пізнавальної активності тощо). Таким чином, маємо підстави стверджувати, що існуючий вітчизняний та зарубіжний досвід розвитку педагогічної думки свідчить про актуальність потреби у розробці теоретичних основ і практичних шляхів формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземних мов та підготовки його до роботи в умовах інформаційного суспільства, в тому числі в світі медіатекстів.

Вклад основного матеріалу. Педагогічні інновації, що конституційовані на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій становлять прерогативу сучасного розвитку вітчизняної освіти, єдиного освітнього простору, реалізують призначення – прогнозувати розвиток освіти, конкретне проектування і планування, передбачати результати, визначати стандарти, які відповідають освітнім цілям. Прикладами цих технологій можна назвати концепції освіти, закони про освіту, освітні системи. Одним із таких проєктів є проєкт «І учень – І комп'ютер» (Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник, 2013), який репрезентує альтернативне навчальне електронне середовище, сутність якого полягає в екстраполяції предметних знань шляхом поєднання візуального й аудіального супроводу.

Способи взаємодії між викладачем та студентом, у результаті якої відбувається передача та засвоєння знань, умінь та навичок щодо медіа, передбачених змістом навчання, становлять суть методики викладання медіаосвіти. О. Федоров виділяє декілька підходів до медіаосвіти, кожний з яких має свою теоретичну базу, педагогічну стратегію та мету викладання:

1) ідеологічний (спрямований на те, щоб викликати в аудиторії інтерес до масмедіа та відстоювання своєї позиції; методи: вивчення та критичний аналіз відповідних напрямків медіа);

2) протекціоністський (за спрямованістю та змістом – захисний, методи: навчання, спрямоване на нейтралізацію впливу відповідних медіа; підходить для неповнолітньої аудиторії, якій розкривають на прикладах специфіку впливу медіа на сприйняття);

3) з точки зору задоволення потреб аудиторії (передбачає розвиток здатності обробляти інформацію з медіа та отримання максимальної користі щодо запитів конкретного медіаспоживача; сприйняття кожної людини – індивідуальне, а медіа має безпосередній вплив на формування цієї індивідуальності; зазначений підхід був конкретизований в межах моделі (1948) Гарольда Лассвела; ця модель схематизує використання індивідом медіа та зворотний ефект від цього, розкриває функції медіа (спостереження за довкіллям та взаємозв'язком подій, передача соціальної спадщини);

4) практикоорієнтований (націлений на роботу з комп'ютером, камерою, смартфоном і засоби медіа), фокус навчання при цьому виводиться з суто педагогічної сфери, але навички, отримувані в результаті, можна застосовувати як у повсякденному житті, так і в медіасфері;

5) естетичний (художній), в якому наголос робиться на освоєнні законів та мови художньої сторони медіаінформації, розвитку естетичного сприйняття, смаків, здатності аналізувати художні медіатексти;

6) семіотичний (вивчення мови медіа з акцентом на розшифровці та аналізі контенту, метод: розвиток уміння «правильно» читати медіатекст);

7) критично-мисленнєвий, у межах якого медіаосвіта розглядається як засіб розвитку зазначених компетентностей;

8) культурологічний, з наголосом на критичній оцінці та аналізі медіаконтенту, донесенні до аудиторії можливостей медіа в плані розширення кругозору, поповнення знань і загального розвитку (Європейський освітній простір: стан та основні напрями співробітництва, 2013).

Навчально-методичне забезпечення у змісті медіаосвіти на профільному етапі філологічного спрямування передбачає розроблення й використання (Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник, 2013):

1. Е-content-підручників в електронному вигляді, які передбачають інтерактивність спілкування, розроблення тематичних презентацій.

2. Мультимедійний контент (передбачено використання анімації).

3. Digital content – інтерактивних цифрових матеріалів в електронному вигляді (SKOOOL, тренажери).

4. Learning Management System (LMS) – програм для організації навчального процесу (e-learning, конструктор уроків, тести).

5. Комп'ютерних прикладних програм (Word, Excel, Paint, Power Point; SKYPE). Характеристика рівнів медіаосвіченості учнів у змісті мовно-літературної підготовки співвідноситься з рівнями компетентності і здійснюється за типами вирішуваних проблем та способами їх розв'язання.

Рівні медіаосвіченості на етапі філологічного профілю:

1) елементарна грамотність (навчально-пізнавальні типи вирішуваних проблем, розв'язуваних програмовими засобами; основою розв'язання проблеми є критерії, запропоновані вчителем, електронним підручником; пізнавальна база та методи розв'язання проблем: універсальні методи навчально-пізнавальної діяльності (читання, письмо, аудіювання); освітній простір: особистий життєвий досвід; адаптовані джерела інформації);

2) функціональна грамотність (конкретні, реальні, соціально-адаптивні типи вирішуваних проблем; основою розв'язання проблеми є розроблені правила, норми, алгоритми; пізнавальна база та методи розв'язання проблем: відомості, наукові поняття, інструкції, правила, норми; освітній простір: адаптовані джерела інформації, міжособистісне спілкування, особистий досвід);

3) компетентність (загальні, перетворювальні типи вирішуваних проблем; основою розв'язання є проблеми; теорії, наукові ідеї, тенденції; пізнавальна база та методи розв'язання проблем: відомості, наукові поняття, правила, норми, концепції, теорії, наукові ідеї; освітній простір: оригінальні джерела наукової інформації, позашкільні джерела інформації, самостійне продукування інформації).

Якщо розуміти медіакомпетентність як синонім медіаграмотності, то, на думку Р. Кьюбі, «медіакомпетентність / медіаграмотність — «здатність використовувати, аналізувати, оцінювати і передавати повідомлення в різних формах». С. Ауфенангер і деякі інші німецькі дослідники виділяють такі складові медіакомпетентності:

- пізнавальна складова стосується знання, розуміння й аналізу медіа та запропонованої ними інформації;

- моральна складова: медіа повинні розглядатися й оцінюватися в етичному аспекті. Це стосується не тільки медіазмісту, а й етичних аспектів

виробництва медіа, їх соціальної сумісності, а також передбачуваних впливів на особистість;

- соціальна складова: соціальний вплив медіа на різні категорії населення та соціальні групи суспільства;
- афективна складова: медіа повинні виконувати функцію спілкування й отримання задоволення;
- діяльнісна складова: уміння користуватися медіа, самостійно й активно організовувати роботу з ними.

К. Овсянникова визначає такі складники медіакомпетентності:

- знання дидактичних можливостей та сучасних тенденцій розвитку різних мультимедійних технологій;
- орієнтація в інформаційному потоці і вміння оперативного аналізу цього потоку;
- знання методів проєктування електронних дидактичних засобів та вміння працювати з ними в навчальному процесі;
- розуміння дидактичних властивостей різних медіа-засобів, їх можливостей щодо розвитку особистості слухачів;
- уміння здійснювати обґрунтований вибір мультимедіа-засобів для реалізації педагогічних цілей;
- уміння проєктувати педагогічні цілі й завдання з урахуванням освітнього ресурсу електронних дидактичних засобів;
- знання особливостей сприйняття медіа-текстів;
- володіння навичками аналізу змісту медіа-текстів; – здатність самостійно створювати медіа-тексти;
- уміння розробляти методики проведення комп'ютерних лабораторно-практичних занять;
- уміння готувати конспекти лекцій-презентацій, фрагменти відеосупроводу в аналоговому й цифровому форматі, електронні навчально-методичні комплекси;
- уміння здійснювати роботу з електронною поштою (e-mail);
- уміння проводити адміністрування вебсайту (webсторінки), віртуальні консультації, відеоконференції.

Першою умовою розвитку медіакомпетентності студентів університету є медіапростір як життєвий і освітній простір студентів університету.

Особлива роль у процесі засвоєння медіаосвіти належить вчителям іноземних мов, так як саме вони мають доступ до медіаджерел на іноземній мові. У майбутніх учителів іноземних мов повинне розвиватись критичне мислення, відношення до отриманої з різних джерел інформації, і саме

медіаосвіта сприяє формуванню медіаграмотності майбутніх учителів іноземних мов, вмінням аналізувати медіаінформацію, отриману з різних джерел.

Розвиток інформаційних технологій, цифрових медіа і медіамереж на сучасному етапі розвиток суспільства суттєво впливає на життя соціуму, повсякденне спілкування, навчання та професійну діяльність людей. В цьому аспекті особливої уваги заслуговують питання підготовки майбутніх вчителів, діяльність яких сприяє кращій підготовці та адаптації дитини до життя в цьому суспільстві.

Результатом процесу медіаосвіти є медіаграмотність. Медіаграмотність – це здатність використовувати, аналізувати й оцінювати медійну продукцію (Енциклопедія освіти, 2008, с. 165). Медіаграмотність – найважливіший комплекс навичок і знань, необхідних людині в сучасному інформаційному суспільстві: як знаходити потрібну інформацію і переконатися в її достовірності, як відокремлювати пропаганду від фактів і фільтрувати інформацію в ситуаціях конфлікту; що таке інформаційна безпека і чим вона відрізняється від цензури, як розпізнавати маніпуляцію. Особливе значення проблема медіаграмотності набуває при роботі педагога з дітьми. Засоби масової інформації та Інтернет, посівши пріоритетні позиції в формуванні у дітей картини світу, стали представляти особливу загрозу для усталеної вразливої дитячої психіки.

Сформованість медіаграмотності сучасного педагога характеризується високим рівнем наступних показників:

- мотиваційного: різнобічні мотиви медіаосвітньої діяльності: емоційні, гносеологічні, гедоністичні, моральні, естетичні та інші; прагнення до вдосконалення своїх знань та умінь в галузі медіаосвіти;

- інформаційного: систематична інформованість, великі теоретико-педагогічні знання в галузі медіаосвіти;

- методичного: розвинені методичні вміння у галузі медіаосвіти (наприклад, вміння дати установку на медіасприйняття, пояснити причини, умови та характер виникнення явища, вміння розвивати сприйняття учнів, виявляти рівні їх розвитку у галузі медіакультури, вибирати оптимальні методи, засоби і форми проведення занять, дослідницькі вміння тощо) і яскраво виражений педагогічний артистизм (загальна педагогічна культура, зовнішній вигляд, самопрезентація, самоконтроль, наявність зворотного зв'язку з аудиторією тощо);

- практично-операційного: систематична медіаосвітня діяльність у процесі навчальних занять різних типів, активна дослідницька медіапедагогічна діяльність;

- креативного: яскраво виражений рівень творчого потенціалу в медіаосвітній діяльності (тобто прояв гнучкості, мобільності, асоціативності, оригінальності, антистереотипності мислення, розвитку уяви, фантазії тощо) (Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник, 2013).

Професійна компетентність учителя – це результат творчої професійної діяльності, інтегрований показник особистісно-діяльнісної сутності педагога. Такі учителі успішно розв'язують завдання навчання й виховання, готують для суспільства випускника з бажаними психологічними якостями; задоволені професією; досягають бажаних результатів у розвитку особистості учнів; усвідомлюють перспективу свого професійного розвитку; відкриті для постійного професійного навчання; збагачують досвід професії завдяки особистому творчому внеску; соціально активні у суспільстві; віддані педагогічній професії. В умовах інформаційного суспільства з-поміж професійних ролей педагога – помічник, адвокат, консультант, посередник, експерт, психотерапевт, менеджер, аніматор тощо, можна виділити нову – роль медіапедагога. Тому й післядипломна педагогічна освіта повинна відповідати змінам, що відбуваються в соціумі. Ґрунтуючись на компетентнісному підході, вона розширює світогляд, допомагає орієнтуватись у інформаційних потоках сучасних медіа, відчувати можливість інноваційних освітніх технологій з використанням медіа, опанувати методику протистояння маніпулятивному впливу медіа, розвитку критичного мислення тощо, організувати медіаосвітню діяльність у закладі освіти.

Якщо говорити про зміст медіаосвіти педагогів, то він повинен суттєво відрізнятись від програм, за якими готують журналістів, інших фахівців мас-медіа. Система медіаосвітньої підготовки учителя включає в себе такі компоненти:

- вивчення теоретичної і методичної бази медіаосвіти (український та зарубіжний досвід);

- ознайомлення з досвідом медіаосвіти в сучасному освітньому просторі;

- оволодіння практичними навичками (особливо актуально для педагогів освітніх закладів – учасників всеукраїнського експерименту);

- популяризація педагогічного досвіду в галузі медіаосвіти тощо;

Сформованість медіаграмотності сучасного педагога характеризується високим рівнем таких показників:

- мотиваційного: різнобічні мотиви медіаосвітньої діяльності: емоційні, ґносеологічні, гедоністичні, моральні, естетичні та інші; прагнення до вдосконалення своїх знань та умінь в галузі медіаосвіти;

- інформаційного: систематична інформованість, великі теоретико-педагогічні знання в галузі медіаосвіти;

- методичного: розвинені методичні вміння у галузі медіаосвіти (наприклад, вміння дати установку на медіасприйняття, пояснити причини, умови та характер виникнення явища, вміння розвивати сприйняття учнів, виявляти рівні їх розвитку у галузі медіакультури, вибирати оптимальні методи, засоби і форми проведення занять, дослідницькі вміння тощо) і яскраво виражений педагогічний артистизм (загальна педагогічна культура, зовнішній вигляд, самопрезентація, самоконтроль, наявність зворотного зв'язку з аудиторією тощо);

- практично-операційного: систематична медіаосвітня діяльність у процесі навчальних занять різних типів, активна дослідницька медіапедагогічна діяльність;

- креативного: яскраво виражений рівень творчого потенціалу в медіаосвітній діяльності (тобто прояв гнучкості, мобільності, асоціативності, оригінальності, антистереотипності мислення, розвитку уяви, фантазії тощо) (Там само).

Професійна компетентність учителя – це результат творчої професійної діяльності, інтегрований показник особистісно-діяльнісної сутності педагога.

Такі учителі успішно розв'язують завдання навчання й виховання, готують для суспільства випускника з бажаними психологічними якостями; задоволені професією; досягають бажаних результатів у розвитку особистості учнів; усвідомлюють перспективу свого професійного розвитку; відкриті для постійного професійного навчання; збагачують досвід професії завдяки особистому творчому внеску; соціально активні у суспільстві; віддані педагогічній професії.

В умовах інформаційного суспільства з-поміж професійних ролей педагога – помічник, адвокат, консультант, посередник, експерт, психотерапевт, менеджер, аніматор тощо, можна виділити нову – роль медіапедагога. Тому педагогічна й післядипломна педагогічна освіта повинна відповідати змінам, що відбуваються в соціумі. Ґрунтуючись на компетентнісному підході, вона розширює світогляд, допомагає орієнтуватись у інформаційних потоках сучасних медіа, відчутти можливості інноваційних освітніх технологій з використанням медіа, опанувати методики протистояння маніпулятивному впливу медіа, розвитку критичного мислення тощо, організувати медіаосвітню діяльність у закладі освіти. Враховуючи актуальність і важливість досліджуваної проблеми вважаємо, що подальшого науково-теоретичного осмислення та практичного втілення потребують шляхи, форми та методи формування

медіаграмотності педагогів, як у процесі здобуття вищої педагогічної освіти, так і під час підвищення кваліфікації.

Удосконалення процесу професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови передбачає відбір:

- пізнавально-інформаційних фільмів та кіноекскурсів, відповідно до навчальної програми;

- ресурсів мережі Інтернет, що дозволяють викладачу ефективно користуватися ними під час занять у режимі on-line або off-line;

- комп'ютерних програмно-методичних комплексів, однією з безперечних переваг яких є досить проста і доступна форма (навіть для новачків у комп'ютерному світі) та надання складного комплексу інформації: текст, звук і візуальний ряд;

- програмно-апаратних комплексів (одним з таких комплексів є «Інтерактивна дошка»), які мають властивості традиційної шкільної дошки, з більшими можливостями графічного коментування екранних зображень, що дозволяє збільшити навчальне навантаження під час викладання предмета в аудиторії, забезпечує ергономічність навчання, сприяє креативному навчанню, побудованому на «аудіовізуальному діалозі».

Висновки і перспективи подальших досліджень. Використання медіазасобів у процесі навчання іноземної мови сприяє більш ефективному вирішенню основних завдань, поглибленому вивченню змісту інших предметів, оптимізації самоосвіти і саморозвитку учнів на основі врахування їх особистісних особливостей, рівня підготовки, індивідуального способу сприйняття інформації і роботи з нею. Учні опановують інтелектуальні знання, уміння аналізу, синтезу, зіставлення інформації, уміння робити об'єктивні висновки й ефективно використовувати результати аналізу інформації з медіа (преси, радіо, кіно, телебачення, Інтернету) у власній навчальній діяльності.

У подальшому пошуку і впровадженні адекватних методів, способів застосування медіазасобів в початковій школі, зокрема, у системі інтегрованого навчання, які відповідають інноваційним освітнім тенденціям, рівню розвитку інформаційного суспільства, ми вбачаємо перспективи наукового дослідження. У медіаосвіті цілком змінюється навчальний процес: його форма, структура, способи і засоби навчання, методи і методики передачі знань. Істотно змінюється і форма подачі навчального матеріалу. У такій освіті використовується багато носіїв інформації (кіно-, теле-, відеофільм, CD-ROM, DVD, телепрограма, сайт Інтернету тощо). З'явилися нові форми передачі знань: інтерактивні тексти і гіпертексти, аудіовізуальні засоби (реальна кольорова палітра, тривимірна графіка, мультимедійні компоненти), комп'ютеризовані практикуми,

інтерактивна, мультимедійна або віртуальна допомога, компакт-диски, електронні кейси тощо. Всі ці засоби надають людині можливість індивідуального спілкування з екраном, дозволяють отримати додаткову інформацію в інтерактивному режимі, на різних мовах, ефективно впливають на розвиток її пізнавальних здібностей та можливостей. Ми вважаємо, що у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови, відповідно підібрані медіальні програми формують позитивне світосприйняття, розвивають емоційну сферу, формують характер, розширюють інтелект й забезпечують загальнокультурне зростання особистості майбутнього вчителя. Крім того, за допомогою медіальних програм формуються уміння бачити й аналізувати проблеми, володіння необхідним багажем знань й розвитком критичного мислення, а також рівень сформованості медіакультури. Власне медіакультура охоплює систему рівнів розвитку особистості, здатної сприймати, аналізувати, оцінювати медіаінформацію, займатися медіаторчістю, засвоювати нові знання в галузі медіа.

На сьогоднішній день вважається, що медіа ресурси створили глобальне медіа-середовище, в якому професія педагога повинна постійно розвиватися. Не викликає сумнівів і той факт, що педагоги будуть активними користувачами інформаційного простору. Професійна педагогічна діяльність вимагає від фахівців розвинених навичок спілкування та високого рівня медіакомпетентності. При цьому формування медіакомпетентності майбутніх педагогів не є самоціллю, а являється невід'ємною складовою їхнього професіоналізму. Адже активна медійна діяльність педагогів має великі потенційні можливості, а також дозволить максимально реалізувати принципи навчання, сприятиме позитивним змінам в українському суспільстві на основі активізації пізнавальної діяльності. Підсумовуючи, зауважимо, що в умовах інформаційного суспільства постає нагальна потреба у формуванні медіакомпетентного педагога, здатного вдало вибирати з інформаційних потоків найцінніше, обробляти інформацію й активно її використовувати. Медіакомпетентність педагога повинна включати здатність створювати медіатексти, вдало реалізувати свій професійний потенціал у медійній сфері. Ми вважаємо, що медіакомпетентність – це цікавий і перспективний об'єкт для подальшого наукового дослідження, адже зараз ця проблема знаходиться на піку свого розвитку і одночасно піддається інтенсивному розгляду. Перспективним напрямом подальших наукових розвідок вважаємо вивчення практичного досвіду формування медіакомпетентності майбутніх педагогів у провідних країнах світу.

Література

1. Енциклопедія освіти: голов. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Європейський освітній простір: стан та основні напрями співробітництва / упоряд. Т. О. Пушкарьова, В. Б. Рогова та ін. Київ : Шкільний світ, 2013. 144 с.
3. Медіаосвіта (медіаграмотність). Навчальна програма (для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників) / К. М. Левківський, В. Ф. Іванов, В. І. Даниленко, В. П. Мележик, О. В. Волошенюк, В. О. Мороз. Київ, 2011. 102 с.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / ред.-упор В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за наук. ред. В. В. Різуна. Київ : Центр Вільної Преси, 2013. 352 с.
5. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. Київ : Знання України, 2003. 448 с.
6. Онкович Г. В. Медіаосвіта як інтелектуально-комунікативна мережа. URL: http://www.mediagram.ru/netcat_files/108/110/h_29666bfbf84c07057c4c9f2dda1787b32 (дата звернення: 25.05.2021).
7. Практична медіаосвіта: авторські уроки. Збірка / ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за науковою редакцією В. В. Різуна та В. В. Лігостанського. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2013. 447 с.
8. Educational program "Media education (media literacy)" for students of higher educational pedagogical establishments, pedagogical and scientific-pedagogical workers. 2013. URL: http://www.aup.com.ua/uploads/Program_for_student.pdf (дата звернення: 01.06.2021).
9. Practical media literacy: international experience and Ukrainian perspectives. Proceedings of the Fifth International Scientific and Methodological Conference. Kyiv: Free Press Center, Academy of Ukrainian Press. 2017. 393 p.
10. The Conception of Implementation of Media Education in Ukraine. Education. 2010. July 7-14. P. 3-4.
11. Yelkin School Media Holding – media education space for the formation of media information and environmental culture of schoolchildren. Practical media literacy: international experience and Ukrainian perspectives. 2015. P. 129.

References

1. Kremen, V. H. (Ed.) (2008). *Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of Education]*, 1040. Kyiv: Yurinkom Inter (ukr).
2. Pushkarova, T. O., Rohova, V. B. et al. (2013). *Ievropeiskiyi osvitnii prostir: stan ta osnovni napriamy spivrobitnytstva [European educational space: state and main directions of cooperation]*, 144. Kyiv: Shkilnyi svit (ukr).
3. Levkivskiy, K. M., Ivanov, V. F., Danylenko, V. I., Melezhyk, V. P., Volosheniuk, O. V., & Moroz, V. O. (2011). *Mediaosvita (mediagramotnist). Navchalna prohrama (dlia slukhachiv kursiv pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh i naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv) [Media education (media*

- literacy). *Curriculum (for students of advanced training courses for pedagogical and scientific-pedagogical workers)*], 102. Kyiv (ukr).
4. Ivanov, V. F., & Volosheniuk, O. V. (2013). *Mediaosvita ta mediahramotnist: pidruchnyk [Media education and media literacy: textbook]*, 352. V. V. Rizun (scientific ed.). Kyiv: Tsentr Vilnoi Presy (ukr).
 5. Ohneviuk, V. O. (2003). *Osvita v systemi tsinnosti staloho liudskoho rozvytku [Education in the system of values of sustainable human development]*, 448. Kyiv: Znannia Ukrainy (ukr).
 6. Onkovych, H. V. *Mediaosvita yak intelektualno-komunikatyvna merezha [Media education as an intellectual and communicative network]*. Retrieved from http://www.mediagram.ru/netcat_files/108/110/h_2966bfbf84c07057c4c9f2dda1787b32 (date of appeal: 25.05.2021) (ukr).
 7. Ivanov, V. F., & Volosheniuk, O. V. (2013). *Praktychna mediaosvita: avtorski uroky. Zbirka [Practical media education: author's lessons. Collection]*. V. V. Rizun et V. V. Litostanskyi (scientific eds.). Kyiv: Akademiia ukrainskoi presy, Tsentr vilnoi presys (ukr).
 8. Educational program "Media education (media literacy)" for students of higher educational pedagogical establishments, pedagogical and scientific-pedagogical workers (2013). Retrieved from http://www.aup.com.ua/uploads/Program_for_student.pdf (date of appeal: 01.06.2021) (eng).
 9. Practical media literacy: international experience and Ukrainian perspectives. Proceedings of the Fifth International Scientific and Methodological Conference (2017). Kyiv: Free Press Center, Academy of Ukrainian Press (eng).
 10. The Conception of Implementation of Media Education in Ukraine. Education (2010). July 7-14, 3-4 (eng).
 11. Yelkin School Media Holding – media education space for the formation of media information and environmental culture of schoolchildren (2015). *Practical media literacy: international experience and Ukrainian perspectives*, 129 (eng).

ФОРМИРОВАНИЕ МЕДИАКОМПЕТЕНТНОСТИ СОВРЕМЕННОГО УЧИТЕЛЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

И. В. Сергиенко

В статье обоснованна суть проблемы подготовки учителя, который осознает свою социальную ответственность, постоянно заботится о своем личностном и профессиональном росте, умеет достичь новых педагогических целей. Современному учителю необходимы гибкость и нестандартность мышления, умения адаптироваться к быстрым изменениям условий жизни, которые выдвигают новые требования к профессиональной компетентности учителя. В то же время современным студентам – представителям новой генерации учителей – придется на практике решать более сложные задачи, чем их предшественникам, они должны быть готовыми столкнуться с проблемами постоянного усложнения содержания образования, с потребностями гарантирования высокого уровня образовательных стандартов, самостоятельной

постановки и решения творческих и исследовательских заданий; непрерывного овладения прогрессивными технологиями обучения и воспитания, новыми достижениями отечественного и зарубежного опыта. Их деятельность должна происходить в единственной информационной среде, которая предусматривает рациональное использование информационных технологий в учебно-воспитательном процессе. Ученые подчеркивают, что в условиях перерастания постиндустриального общества в информационное перед системой образования появляются новые задания, связанные с выработкой педагогической стратегии в условиях массовой компьютеризации и информатизации всех аспектов жизни. Новый этап развития информационного общества требует от образовательной сферы подготовки информационно грамотного специалиста, готового к полноценному взаимодействию с современной медиасистемой. Из XXI века информатизация общества получает все большее распространение. Медиа играет важную роль в нашей жизни и изменили способ общения, способ обмена информацией и данными, привлекает большинство профессий, особенно преподавателей и студентов. Но сегодня, в результате пандемии в мире, функция медиа трансформировалась и выросла, поскольку она выступает в качестве главного посредника в обмене информацией в образовательном процессе. Именно поэтому существует неотложная потребность в целенаправленной подготовке будущих учителей к умелому использованию средств массовой информации.

Ключевые слова: медиакомпетентность, медиаграмотность, медиаобразование, медиакультура, будущее учителя.

FORMING MEDIA COMPETENCE OF A MODERN FOREIGN LANGUAGE TEACHER

I. V. Serhienko

The article substantiates the essence of the problem of preparing a teacher who is aware of his/her social responsibility, constantly taking care of his/her personal and professional growth, is able to achieve new pedagogical goals. A modern teacher needs flexibility and non-standard thinking, the ability to adapt to rapid changes in living conditions, which make new demands on the professional competence of the teacher. At the same time, modern students – representatives of the new generation of teachers – will have to solve more complicated tasks in practice than their predecessors, they should be ready to face the problems of constant complication of the content of education, the need to guarantee a high level of educational standards, independent formulation and solution of creative and research assignments; continuous mastering of progressive technologies of education and training, new achievements of domestic and foreign experience. Their activities should take place in a single information environment, which provides for the rational use of information technology in the educational process. Researchers emphasize that in the context of the transition from a post-industrial society to an information society, the education system is faced with new tasks associated with the development of pedagogical strategies in a mass computerization and informatization of all aspects of life. A new stage in the development of information society requires the education system to

train information literate specialists, who are ready to fully interact with the modern media system. From the twenty-first century, the informatization of society is becoming more widespread. Media plays an important role in our lives and has changed the way we communicate, the way we exchange information and data, and attracts most professions, especially teachers and students. But today, as a result of the pandemic in the world, the function of media has transformed and grown as it acts as the main mediator in the exchange of information in the educational process. That is why there is an urgent need for purposeful training of future teachers in the skillful use of media.

***Key words:** Media competence, media literacy, media education, media culture, future teachers.*

Сергієнко Інна Володимирівна – асистент кафедри романо-германських мов і перекладу НУБіП України (м. Київ, Україна). E-mail: innaserhienko12@gmail.com

Сергієнко Інна Владимировна – асистент кафедри романо-германських мов і перекладу НУБіП України (г. Київ, Україна). E-mail: innaserhienko12@gmail.com

Serhiienko Inna Volodymyrivna – Assistant of Romance and Germanic Languages and Translation Department of NULES of Ukraine (Kyiv, Ukraine). E-mail: innaserhienko12@gmail.com